

Může se stát zříct odpovědnosti za škody způsobené krizovými opatřeními?

Je to otázka, která trápí všechny, kteří byli zasaženi krizovými opatřeními vlády. Odpovídá stát za škody, které takto vznikly? Je možné po státu žádat ušlý zisk? Vládě nelze upřít snahu snížit ekonomické dopady koronavirové krize pomocí různých kompenzačních programů, na druhou stranu však plnou odpovědnost za vzniklé škody odmítá. Definitivní odpověď by přinesly až soudy. Právníci z advokátní kanceláře Frank Bold ukazují, co již nyní můžeme vyčíst z právních předpisů.

Vláda vyhlásila ve čtvrtek 12. března 2020 pro území České republiky **nouzový stav** podle ústavního zákona o bezpečnosti České republiky. V návaznosti na to **přijala několik krizových opatření podle krizového zákona**, která podstatně **omezila výkon některých práv** (např. omezení volného pohybu osob, zákaz vymezeného maloobchodního prodeje a služeb v provozovnách).

Je možné, že **těmito opatřeními mohla** dotčeným firmám **vzniknout škoda**. Ve vztahu k vzniklým škodám je proto zcela namístě podívat se, zda jsou tyto škody nahraditelné, a pokud ano, za jakých podmínek.

Od krizového zákona po ochranu veřejného zdraví a zpět

Do úterý 24. března 2020 (6. hodiny ráno) vydávala mimořádná opatření vláda formou vládních usnesení o krizových opatřeních. Pro případný nárok na náhradu škody vzniklou v období do tohoto okamžiku by se proto uplatnil postup podle § 36 krizového zákona. **Poté byla mimořádná opatření vydávána ministerstvem zdravotnictví podle zákona o ochraně veřejného zdraví**, proto přichází v úvahu postup podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Část těchto opatření následně zrušil soud a vláda je vydala opět podle krizového zákona, čímž se nám případný nárok na náhradu škody dostává opět do jeho režimu. Jaký je tedy rozdíl v odpovědnosti za škodu?

Odpovědnost podle krizového zákona

Stát je podle § 36 odst. 1 krizového zákona povinen nahradit škodu způsobenou fyzickým a právnickým osobám **v příčinné souvislosti s krizovými opatřeními** a cvičeními prováděnými **podle tohoto zákona**. Odpovědnosti se stát může zprostit jen, pokud prokáže, že si poškozený způsobil škodu sám.

Odpovědnost státu za škody způsobené opatřeními dle krizového zákona je tedy velmi striktně vymezena, nevyžaduje zavinění státu ani protiprávnost "nouzového opatření". Je postavena na myšlence, že **když byl někdo nucen obětovat svůj majetek ve prospěch jiného, má mu ten, v jehož prospěch tento majetek obětoval, nahradit vzniklou škodu**. Vzhledem k tomu,

že za krizových stavů **jde o ohrožení veřejných zájmů, má mu být škoda nahrazena z veřejných rozpočtů.**

Proti právu na náhradu proto nelze namítat, že krizové opatření bylo správné, nebo že dokonce bylo nezbytné a že jeho provedením se zabránilo vzniku mnohem závažnějších škod. **Zákon naopak předpokládá, že přijaté krizové opatření bylo správné a nezbytné.** Právě s tímto přístupem, **tj. s řádným výkonem veřejné moci při řešení krizové situace,** který vede k majetkovým ztrátám soukromých osob, **spojuje krizový zákon právo na náhradu.**

Má tedy stát odpovědnost za škodu vzniklou za uvedené období? Ano, má. Jinou otázkou je, v jaké výši, a jak se nároku domoci. K této otázce Frank Bold Advokáti zpracovali článek, který najdete [zde](#).

Odpovědnost státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci

Co když stát postupoval protiprávně nebo zvolil nesprávný úřední postup? **Odpovědnost státu za případné škody by se pak odvozovala od zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.**

Zásadní komplikací pro poškozené, kteří by se chtěli domáhat náhrady škody podle tohoto zákona, bude **nutnost prokázat, že nouzové opatření, kterým jim byla způsobena škoda, je protiprávní,** jako se to stalo v případě krizových opatření ministerstva zdravotnictví omezujících maloobchodní prodej a volný pohyb osob, které [zrušil Městský soud v Praze](#) dne 23. 4. 2020.

V případě mimořádných opatření ministerstva zdravotnictví totiž platí § 97 odst. 1 zákona o ochraně veřejného zdraví, podle kterého **nese náklady vzniklé plněním povinností v ochraně veřejného zdraví osoba, které je povinnost uložena.** V případě mimořádných opatření vydaných podle zákona o ochraně veřejného zdraví, jsou-li vydána v souladu se zákonem a v jeho mezích, tedy **nárok na náhradu škody nevzniká,** a pokud ano, pak jen v omezeném rozsahu.

Odpověď na otázku, **zda stát odpovídá za škodu či ne, není v tomto případě vůbec jednoznačná.** **Zrušením** některých **mimořádných opatření ministerstva zdravotnictví soudem** se sice situace **ulehčuje,** ale i tak můžeme uvažovat o dvou různých cestách k náhradě škody:

1. Nárok se uplatní podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci a poškozený prokáže, že mu škoda byla způsobena nezákonným opatřením, které bylo pro nezákonnost zrušeno.
2. Pokud stát zvolil postup ve formě vydávání opatření ministerstva zdravotnictví s cílem vyhnout se odpovědnosti za způsobenou škodu, lze uvažovat o tom, že ústavně konformním výkladem bude možné nadále odpovědnost státu podle krizového zákona dovodit. Jasně odpovědi v tomto ohledu však bude moci podat teprve soudní praxe.

Zahlí soudy žaloby podnikatelů o náhradu škody?

Vláda s ohledem na limity státního rozpočtu [prohlašuje](#), že stát neodpovídá za žádné škody nad rámec přijatých paušálních kompenzačních opatření, což je ve zjevném rozporu s pojetím odpovědnosti za škodu dle krizového zákona.

Poškozených je mnoho a zdá se, že české úřady a soudy čeká v nejbližších měsících, ne-li letech, **opravdu hodně práce**. Nic ale není ztraceno, vládě nabízí racionální řešení této zapeklité situace Rekonstrukce státu v projektu [NEZHASÍNATI!](#).

Prozatím platí, že **nárok na náhradu škody má ten, kdo doloží výši vzniklé škody a zároveň prokáže příčinnou souvislost** mezi škodou a vydaným opatřením. V případě krizového zákona bez ohledu na jeho zákonnost, v případě mimořádných opatření ministerstva zdravotnictví jen v případě, že by byla tato opatření vydaná v rozporu se zákonem.

Markéta Rolincová, Frank Bold

Tereza Křištofová, Rekonstrukce státu